

Ve u interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu

Senatu Univerziteta umetnosti u Beogradu

Izveštaj komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije Jasmine Gavrankapetanovi - Redži

Politike sje anja u vizuelnim umjetnostima: Savremena umjetnost Okinave i Bosne i Hercegovine

Ve e interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu formiralo je komisiju za ocenu doktorske disertacije kandidatkinje Jasmine Gavrankapetanovi -Redži u sastavu: dr Nevena Dakovi , red.prof, dr Nikola Šuica, vanr.prof, dr Dubravka Stojanovi , red. prof., dr Miško Šuvakovi red.prof. i dr Milena Dragi evi -Šeši red.prof. (mentor).

Komisija na osnovu analize saopštava sledeći zaključak:

Kanidatkinja Jasmine Gavrankapetanovi -Redži ro ena je 1980. godine u Sarajevu. Osnovno i srednje obrazovanje završila je u Zairu i Belgiji. Dodiplomske studije na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, Odsek slikarstvo završava 2002. godine. Kao stipendista Ministarstva obrazovanja, kulture i sporta Japana (MEXT) od 2003. do 2006. godine poha a postdipomski studij iz oblasti slikarstva na *Okinawa Prefectural University of Arts*. Na *Universita degli studi di Torino* 2008. godine završava master studij *Cultural Projects for Development*. Doktorske studije Teorije umetnosti i medija na Univerzitetu umetnosti u Beogradu upisuje 2009. godine.

Od novembra 2007. godine radi kao asistent odnosno viši asistent na predmetu Crtanje Nastavni kog odsjeka Akademije likovnih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu. Istovremeno, Jasmina Gavrankapetanovi -Redži je i umetnica koja se i dalje aktivno bavi umetni kom produkcijom, ali i kustosiranjem i organizovanjem relevantnih izložbi.

Uklju ena je kao istraživa u SCOPES projektu (Scientific cooperation between Eastern Europe and Switzerland) *Memory, History and State-Building in BH. University Curricula,*

zajedni ki projekat Centra za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Cirihu. 2011-2014. <http://www.research-projects.uzh.ch/p17409.htm>. Istovremeno, dopisnik je za BiH u projektu *Researching Third Country Nationals' Integration as a Three-way Process - Immigrants, Countries of Emigration and Countries of Immigration as Actors of Integration* (INTERACT) – projekat implementira European University Institute (EUI), 2013.-2014.

Jasmina Gavrankapetanovi govori engleski, francuski i japanski jezik. Piše za časopise i učestvuje na naučnim i stručnim konferencijama.

Bibliografija (izbor):

“Le flâneur”, *Mediantrop-elektronski časopis za medije i kulturu*. Objavljeno oktobra 2013. <http://www.mediantrop.rankomunitic.com/index.php/le-flaneur>

“ Limited Space: Sarajevo/Berlin – kritičko promišljanje pejzaža”. Koautor sa Adlom Isanovi . *Mediantrop*. Objavljeno 22. maja 2013. <http://www.rankomunitic.com/casopis/index.php/limited-space-sarajevo-berlin>

“20. godišnjica opsade Sarajeva i upis komemorativnih rituala u prostor grada” *Mediantrop*. Objavljeno 16. maja 2013. <http://www.rankomunitic.com/casopis/index.php/20-godisnjica-opsade-sarajeva>

“Hierarchy and Canonization of Memory”. Peace Academy, Sarajevo. Decembar 2010. <http://mirovna-akademija.org/rma/en/essays/english?start=5>

“Monument Analysis: the Center for the Srebrenica - Potočari Memorial and Cemetery for the Victims of the 1995 Genocide, Bosnia and Herzegovina” <http://rci.mirovni-institut.si/studies.html> October 2010.

“Ensuring Quality Teaching in Higher Education in Bosnia and Herzegovina - the University Sector” www.soros.org.ba 2009. - 2010.

Kongresni i konferencijski referati (štampani u izvodu)

- “ Peace Education and Visual Arts - Future Antérieur of Okinawan Memories" - 14th EAJIS International Conference (European Association of Japanese Studies), Univerzitet u Ljubljani. 27. – 30. avgust 2014.
- “Critically Assessing the Teaching and Researching of Memory Politics and Practices” – International workshop. University of Zurich (SCOPE Project) Zurich Mart 13. -14. 2014.
- ”Perspectives in (post) conflict academia and society: Opening spaces for critically assessing and rethinking history and memory" – International conference organized by the Center for Interdisciplinary Postgraduate Studies, University of Sarajevo and the University of Zurich.

(SCOPES Project). Sarajevo, Mart 14.-16. 2013.

- “Politics of Memory and Identity in Bosnia and Herzegovina - A parallel view with Belgium” – presentation at workshop “Turning National Guilt into Transnational Political Capital: German Political Elites and the Legacy of World War II in Europe”. University of Ghent, Belgium. Decembar 14., 2012.
- “Uses and Abuses of Memory in Visual Arts – War against Bosnia and the Srebrenica Genocide”. Gendered Memories of War and Political Violence, Young Researchers Conference, Central European University, Budapest, Hungary. December 6-8 2012.
- “Limited Space - Sarajevo/Berlin”. A joint project by the University of Arts Berlin (UdK) and Academy of Fine Arts Sarajevo (ALU). designtransfer UdK Berlin. November 22- December 7 2012, <http://www.alu.unsa.ba/content/limited-space-sarajeverberlin-udk-berlin-0>
- “Chibana Hotoshi and the Nostalgia of Yomitanzan”. Re-Thinking Humanities and Social Sciences, University of Zadar, Croatia. Conference theme: Politics of Memory. September 6. -8. 2012. <http://rhss-conference.com/>
- “ Politiques mémorielles et identitaires en Bosnie-Herzégovine”. CEGES, Brussels, Belgium. Juli 11., 2012.

O disertaciji

Jasmina Gavrankapetanovi -Redži napisala je disertaciju na 242 strane sa literaturom, iji se opšti **predmet istraživanja** vezan za izu avanje se anja i pam enja (rata, traume), ali i politike zaborava i tišine koje se razvijaju svesno kao poluge zasnivanja željenih individualnih i kolektivnih identiteta. Predmet doktorske disertacije usmeren je na savremeno stvaralaštvo u domenu vizuelnih umetnosti Bosne i Hercegovine i Okinave, te na memorijale, muzeje, mesta se anja i obeležavanje zna ajnih datuma kao prostora koji omogu avaju kolektivno „prise anje“ i podržavaju ili se bore protiv zvani nih politika se anja. Glavna istraživa ka podru ja su Bosna i Hercegovina i Okinava (Japan), ali je istraživa ki postupak obuhvatio i politiku se anja u Belgiji, te kulturnu politiku odozdo – delovanje palestinskih NVO koje se bave pitanjem se anja u podru ju umetnosti i kulture, ime e se omogu iti zna ajna i neuobi ajena pore enja, pore enja koja e otvoriti nove mogu nosti interpretacija i zasnivanja novih politika.

Zašto Bosna i Okinava? Uprkos svojim razlikama, te dve teritorije su na periferijama „centara mo i“ (Bosna pripada Otomanskom carstvu, zatim Austrougarskoj a onda Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, dok je Okinava prvo pod Kinom, a od XIX veka ostrvo preuzimaju

Japanci), a stanovnici Okinave i Bosne predstavljaju se kao mali narodi koji iz svoje slavne prošlosti crpe neke posebne odlike koje do danas opstaju (kandidatkinja uoava (zlo)upotrebe narativa srednjevekovne Bosne i narativa Okinave kao miroljubive nacije, u postupku izgradnje slike o sebi kao drugačijem od zamišljenog ili realnog drugog). Jasmina Gavrankapetanović Redžić kaže: „Narativni tok je veoma sličan u oba slučaja. Harmoniju i blagostanje remeti vanjski faktor svojim predatorskim nastojanjima da stekne ekonomsku i političku nadmoć, u tim nastojanjima žrtvuje civile i zloupotrebljava dobronamjerne lokalne žitelje ostrva ili kasaba koji ostanu prepušteni da se nose sa bolnim posljedicama ratova i okupacija. Njima nakon toga ništa drugo ne preostaje nego da se bore da u budućnosti ne bi bili iznova žrtvovani zbog kontinuirane prijetnje kojoj su izloženi. Pod stalnom prijetnjom opasnosti, diskriminacija prema drugima, iako prisutna, postaje gotovo nevidljiva.“

Istraživačka pitanja su postavljena tako da sobom nose i brojna potpitanja, jer povezuju različite svetove humanistike: problem odnosa kojeg umetnici i umetnice uspostavljaju sa okruženjem kada su u najširem smislu politike sjećanja i identiteta u pitanju; na koji način se uspostavljaju i pamte procesi dugogodišnje izgradnje složenih odnosa jedne grupe (manjine) sa drugom (većinom); koliko se značaj daje rodnoj diskriminaciji unutar manjinskih grupa (jer se obično pažnja posvećuje tek njihovoj realizaciji kolektivnih etničkih prava); koliko se može „upotrebljavati“ kolektivno sjećanje za stvaranje društvene kohezije, za uspostavljanje mehanizama izgradnje kolektivnih identiteta, itd.

Ciljevi i hipoteze:

Eksplorativno deskriptivni cilj istraživanja usmeren je ka mapiranju odnosa institucija obrazovanja i kulture i vizuelnih umetnika u kontekstu politika sjećanja ova dva mikroprostora. Putem analize teorijskih rasprava Jana i Aleide Assmann, Tadora Kuljica i drugih domaćih i stranih autora, kandidatkinja je izgradila kategorijalni aparat koji će joj poslužiti kako za empirijsko istraživanje, tako i za kasniju komparativnu analizu prostora i politika Okinave i Bosne i Hercegovine. Cilj istraživanja je definisan kao otkrivanje, kroz analizu izabranih „fragmenata“ savremene umetničke produkcije, odnosno analizom individualnih poetika dva japanska (Chibana Hitoshi, Tanaka Mutsuji) i tri bosanskohercegovačka umetnika (Edin Numankadić, Šemsa Gavrankapetanović-Rajnvajn, Nusret Pašić), politika sjećanja koje su trenutno aktuelne. Naučni cilj disertacije jeste pokušaj naučne teoretizacije umetničkih praksi u

domenu vizuelnih umetnosti i društvenih i individualnih praksi se anja, i to izvedene kao interdisciplinarni zahvat, korišćenjem multiperspektivističkog pristupa, čime se stvaraju mogućnosti za nove zaključke i nove teorijske pristupe.

Jasmina Gavrankapetanović polazi od teze da je savremena produkcija vizuelnih umetnosti – segment aktivne kulturalne memorije. Ona dalje postavlja set **hipoteza** na sledeći način:

(1) Likovne umetnosti su do određenog stepena društveno autonomne, mada nikada ne mogu u potpunosti izbjeći ideološke okvire unutar kojih nastaju i deluju;

(2) Procesi nastajanja likovnih dela, njihova višeslojna pitanja, kao i konstrukcije kolektivnih pamćenja, imaju karakteristike narativnih celina; (3) Postoje uzročno-posledične veze između teritorijalno određenih, traumatičnih ratnih sećanja, melanholičnih poremećaja i njihovih izraza u likovnim umetnostima; (4) Odnosi između memorije i zaborava su višeslojni i oni tako uključuju i pojam *tišine* kao društvene prakse.

S druge strane, ona uzima u obzir činjenicu da su prostor delovanja umetnika iz BiH obeležili destrukcija arhiva i biblioteka (pa iako su to institucije koje su jedva preživele rat i koje skladište sećanje na prošlost one su dovedene na ivicu postojanja), te je postojanje politike zaborava, aktivne i pasivne (eksplicitne i implicitne) hipotezi koji okvir istraživanja. Kandidatkinja smatra da postoje različiti faktori koji utiču na definisanje funkcije koje danas imaju institucije kulture i obrazovanja (od njihovog uspostavljanja do finansiranja pa do delovanja pojedinih umjetnika u ratnim i posleratnim uslovima), te da su one ključ implementacije kako politike sećanja tako i identitetske nacionalne politike.

Jedna od posebnih hipoteza disertacije glasi: postoji određena hijerarhija u onome što se trenutno vrednuje i u onome što je isključeno iz toga procesa. Iako isključenost može biti komotna pozicija (pruža umetniku „ugodnu distancu i preglednost trenutnog stanja“), ona je represivna kada se zasniva na rasnim, ideološkim, rodnim i drugim polugama.

Stoga se polazište autorke bitno da je politika sećanja isto uspostavljena na pitanjima razlika, te da hijerarhija vrednosti zavisi od načina njihove formulacije i interpretacije. U tom smislu, polazište ovog rada je definisanje i teoretizacija referentnih pojmova : *kolektivni identiteti, pamćenje, sećanje, zaborav, tišina, vizuelne umetnosti*

Metodi istraživanja

Metodi koji su bili korišteni prilikom istraživanja uključivali su teorijsku analizu tekstova iz domena kulturalnih studija sećanja; postupak definisanja uzorka umetnika i kreiranje/upotrebu upitnika kao predložka za uvid u njihov rad; intervjue sa umetnicima i drugim kulturnim radnicima; sistemsko posmatranje prilikom terenskog rada (field trip) tj. posete mestima sećanja koja su relevantna za temu istraživanja (memorijalima, arhivama, spomenicima, muzejima, lokalnim centrima kulture, itd); selekcija dokumentacije i reprodukcije raspoloživog (audio, video, itd) materijala koji se odnosi na različita obeležavanja značajnih godišnjica ili drugih događaja; te analitičko-interpretativnu metodu celokupnog materijala koji ova tema obuhvata kroz: (a) ikonološke i narativne analize pojedinačnih dela i autorskih opusa (b) komparativnu analizu rezultata dobijenih empirijskim istraživanjem, i (c) interpretaciju rezultata preliminarnih istraživanja i zaključke istih.

Pomenute likovne prakse autorka je postavila u širi kontekst njihovog nastajanja. Stoga pored analize umetničkog delovanja izabranih umetnika proučena su i mesta sećanja koja istovremeno pripadaju individualnom i društvenom prostoru (metoda razumevanja teksta u kontekstu). Ona su mi se učinila značajnim za shvatanje procesa preklapanja granica privatnog i javnog, i prijenosa sećanja iz jednog domena u drugi, posebno kada je riječ o javnim ili privatnim institucijama čiji su ciljevi/aktivnosti vođeni željom za otklanjanje traumatičnih memorija njihove grupe. Empirijsko istraživanje podrazumevalo je neposredan rad na terenu – kako na Okinavi i u Bosni, tako i u Centru za studije i dokumentaciju rata i savremenih društava (*Centre d'Etudes Guerre et Sociétés Contemporaines CEGESOMA*) u Briselu (za sva pitanja koja se odnose na sećanje na Drugi svetski rat) i Austriji. Ni belgijski ni austrijski „služaj“ nisu izabrani služajno: uvidom u postojeće podele unutar belgijskog društva, a u kontekstu sećanja na posleratnu represiju i hijerarhizaciju žrtava, autorka je mogla da upozna i jedan novi ugao gledanja koji se onda primeniti u odnosu na stanje u Bosni i Hercegovini. S druge strane, jednomesečna stipendija Austrijske agencije za međunarodnu saradnju u obrazovanju i istraživanju pružila je kandidatkinji priliku za susret sa prof.dr. Karlom Kaserom i omogućila istraživanje pri Centru za istoriju jugoistočne Evrope Univerziteta u Gracu.

Empirijski metod je pre svega obuhvatio intervjue sa umetnicima (razvijajućipitanja uloge privatnog i javnog prostora u njihovom delovanju, naime valorizacije umetničkih dela, te značaj pojedinih fenomena u njihovom stvaralaštvu poput: melanholije, nostalgije i post-

memorije u kontekstu različitih godišnjica koje se u slučaju Okinave referiraju na Drugi svetski rat, a u slučaju Bosne i Hercegovine i na Drugi svetski rat i na ratove 90-ih.). Pored intervjua korišćeni su i metodi posmatranja (pojava, proslava, godišnjica, rada i delovanja institucionalnog sistema), te analize umetničkih dela (ikonološka kritika i sl.)

Doktorsku disertaciju čini sedam poglavlja uz literaturu, apstrakte na srpskom i engleskom jeziku i biografiju:

I. Uvod

II. Teorijska razmatranja (sa datim predmetom, ciljevima, pojmovno-hipotetičkim okvirom, navedenom metodologijom istraživanja uz pregled literature i relevantnih autora).

Ovo poglavlje je posvećeno teorijskim razmatranjima Kulturalnih studija sećanja koja ne predstavljaju ujednaeno polje istraživanja i koje stoga autorka, u ovom slučaju, nastoji da predstavi sažeto, uvek imajući u vidu temu istraživanja.

Kategorijalni aparat obuhvatio je izuzevanje sledećih teorijskih okvira i pojmova: istorija i/ili pamćenje; Društveni okviri pamćenja/Analitička matrica; Kolektivni/Individualni identiteti, pamćenje i zaborav; istorija kao naracija; Nedostatna memorija; Pamćenje kao naracija – instrumentalna distribucija znanja te na kraju Vizuelne umjetnosti i politike sećanja

III. poglavlje: Mapiranje politika sećanja i identiteta – Okinawa, stavilo je akcenat na prvi 'mikroprostor' ove komparativne analize: Okinavu. U ovom poglavlju kandidatkinja je nastojala da mapira opšti kontekst društvenih okvira pamćenja posebno njihov institucionalni okvir na Okinawi. Ovaj segment je omogućio identifikaciju pojedinih problema koji značajno utiču na postojanje pojedinih institucija ali i na rad i život pojedinaca. Tako je u središtu pažnje institucionalizacija pamćenja kroz studije slučaja: Muzej zvaničnik – Sakima muzej umjetnosti, te kroz analizu dela Maruki Iri i Tošio, kao i druga značajna pitanja vezana za razumevanje konteksta: od čeli ne oluje do vojnih baza u Koreji i Japanu. Posebno je značajan problemski deo ovog poglavlja koji se bavi „Drugima i drugim pitanjima, te pitanjima rasizma, seksizama, moći i nasilja.

IV poglavlje analizira savremenu umetnost Okinave kroz procese uspostavljanja Univerziteta

umetnosti sa odgovaraju om katedrom za vizuelne umetnosti – (Okinawa Prefectural University of Arts – OPUA), te posebno njenu validaciju od strane „centra“ – kroz izložbu u muzeju u Tokiu *Okinawa Prismed* koja je obuhvatila period od 1872 do 2008. U ovom poglavlju Jasmina Gavrankapetanovi Redžiće pažnju pokloniti umetnicima i kulturnim radnicima, poput kolekcionara, ali i osniva a muzeja i kustosa, koji u estvuju (ili ne) u radu nekih od ovih institucija. Fokus se zatim sa institucija prebacuje na pojedince (dva umetnika, Chibanu Hitoshija i Tanaku Mutsujija) da bi se dubinski, kroz njihove izabrane i evaluirane radove pokazala politika se anja koja oblikuje društvene vrednosti i identitete.

V poglavlje nazvano Mapiranje politika se anja i identiteta u Bosni i Hercegovini obuhvata analiti ki pristup politikama se anja na II svetski rat u periodu ratova i sukoba devedesetih godina, a te su politike obra ene posebno kroz komparaciju sa belgijskim politikama se anja i identiteta. Autorka se pita da li je paralela Belgije i BiH uopšte mogu a i da li je ova teritorijalna „digresija“ metodološki plodotvorna? Ona iznosi na ine kako je u Belgiji sprovedena represija kolaboracije sa okupatorom i kako je došlo do federalizacije, te do artikulacije politike se anja u javnom prostoru. Stanje u Belgiji vezano za se anja na Drugi svetski rat i ideološke podele koje i danas postoje odnosno kojima se i danas manipuliše u odnosima njenih zajednica (sasvim su razli iti na ini na koji se one odnose prema zaostavštini Drugog svetskog rata, kao što se u Bosni razli ito odnose prema zaostavštini SFRJ i SRBiH). U Bosni se ideološke podele koje su postojale u vreme Drugog svetskog rata danas gledaju kroz prizmu ratova 90-ih. Me utim, kako bivše jugoslovenske republike nisu jedine koje su danas suo ene sa problemima revizije prošlosti, ova kratka paralela veoma je korisna za razvijanje metoda razumevanja i interpretacije. Centralni deo ovog poglavlja ini analiza destrukcije kulturno-istorijskog nasle a 1992-1996 i politika zaborava koje su vo ene, a izabrana studija slu aja (po važnosti i simboli nosti) odnosi se na opsadu Sarajeva i upis komemorativnih rituala u prostor grada: performativno obeležavanje dvadesete godišnjice opsade grada (slu aj preklapanja se anja na Drugi svetski rat i opsadu Sarajeva, obeležavanje 6-og aprila 1945. i 6-og aprila 1992. godine).

VI poglavlje nastoji da da odgovaraju i pregled umetni kih kretanja u Bosni i Hercegovini, ali, sasvim nepretenciozno, isti u i naziv: Fragmenti savremene umjetnosti Bosne i Hercegovine. U fokusu pažnje je rad tri umetnika: Nusreta Pašića, Edina Numankadića i Šemse

Gavrankapetanovi – Rajnvajn, umetnika u njihovim je radovima tema prošlosti značajna, kao što je značajna i stav, politika se odnose na ona koja zastupaju.

VII poglavlje donosi zaključna komparativna razmatranja. Kandidatkinja je koristila analitički aparat definisan u prvoj fazi istraživanja, ali sada ga primenjuju i na dalje razvijanje teorijskih eksplikacija prikupljenih činjenica na terenu odnosno prilikom poseta muzejima i intervjua sa umetnicima. Tako su ispitane i proverene hipoteze formulisane na početku istraživanja, ukrštaju ih i objedinjuju ih informacije prikupljene različitim metodima.

Bibliografija je predstavljena detaljno, grupisana po celinama: knjige, članci, vebografija. Izuzetno je kompleksna i obimna, jer kandidatkinja navodi 67 knjiga i 42 časopisna rada, od kojih su najveći i broj ovde nepoznati teorijski radovi, objavljeni na engleskom i francuskom jeziku, te 15 referenci koje se odnose na kataloge, brošure i zbornike koji su dali relevantne podatke za istraživanje iako ne spadaju u naučne izvore. Vebografija obuhvata 51 analizirani veb sajt, a u dokumentaciji su kao izvori navedeni i intervjui (11). Disertacija ima i izuzetno značajna grafički i foto-materijal, kojim su ilustrovane teze i predstavljena analizirana dela.

Naučni – teorijski doprinos disertacije

Metodološki doprinos ove disertacije razvoju humanističkih nauka leži pre svega u načinu kako je uspostavljen interdisciplinarni postupak. Imaju ih u vidu da su se do danas u nauci pre svega istorija, a zatim filozofija i u manjoj meri sociologija i političke nauke, bavile pitanjima kulture se odnose na, teorija umetnosti je ostavljala ovo pitanje po strani, bave ih se pitanjima od “globalnog značaja” – iako su umetnici koji obrađuju pitanja prošlosti i/ili identiteta široko izlagani i korišćeni, posebno kad je reč o pitanjima oko kojih je uspostavljen konsenzus (holocaust). Umetnici koji se bave specifičnim temama vezanim za decentrirana, periferalna područja, nisu uspevali svojim radovima da inspirišu “veliku teoriju”, tako da se brojne “enklave” i umetnici koji žive u njima ne mogu smatrati delom trenutne svetske umetničke scene (Nagorno Karabah, Pridnjestrovlje, brojne kineske provincije sa manjinskim stanovništvom, ali i udaljene provincije zapadnih zemalja poput Grenlanda za Dansku ili Mauricijusa za Francusku...) Otuda hrabra odluka Jasmine Gavrankapetanovi da se opredeli za Okinavu, ostrvo koje u samom Japanu nije istinski prihvaćeno kao deo zajedničkog kulturnog prostora, a sa druge strane Bosnu i Hercegovinu, državu teritorijalizovanu i podeljenu – te da se u njima bavi umetnicima i

umetnoš u ije delo samo dalje provocira i ne uklapa se u željene i mirne tokove ni savremene umetnosti ni teorije. Otvaraju i pitanja kulture se anja u polju savremene teorije umetnosti, kre u i se po marginama svetske scene, autorka je ostvarila zna ajan doprinos u identifikaciji i artikulaciji jednog zna ajnog pitanja savremene nauke.

Ocena ostvarenosti ciljeva – rezultati istraživanja

Rezultati potvr uju iznete istraživa ke hipoteze, ukazuju i na bitnu ulogu filijacije se anja odnosno njen transgeneracijski prenos osobito unutar porodice. Tri elementa su se pokazala zna ajna u postupku rada izabranih umetnika: 1) privrženost odre enom mestu koje postaje ili temom rada ili osnovom za njegov dalji razvoj; 2) koriš enje dokumenata (kulturalnih alatki) poput fotografija, karti, zapisa, nagorelih ostataka poput knjiga, itd; 3) davanje jeziku, putem pisanih dokumenata, porodi nih anegdota, svedo anstava i sl., centralno mesto u postupku rada. Nepoverenje napsram zvani nih institucija, što karakteriše delovanje ve eg dela i umetnika koji deluju u okviru „politike se anja“ i nevladinih organizacija, osim što ukazuje na fragmentiranost kolektivnog pam enja u oba prostora, ukazuje i na teško e uspostavljanja jednog kohezivnog narativa i njegovog „identitetskog“ nametanja.

Zaključak

Rezultati istraživanja Jasmine Gavrankapetanovi Redži predstavljani u ovoj disertaciji, daju zna ajan doprinos razvoju teorije umetnosti, a posebno interdisciplinarnom pristupu koji iz drugih domena humanistike (kulture i politike se anja) preuzima kategorijalni aparat i dovodi ga u vezu sa savremenim umetni kim praksama. Istovremeno, njena istraživanja su zbog svoje kompleksnosti zahtevala razli ite strategije empirijskih istraživanja, a zatim i primenu komparativne metode, do sada neuobi ajene kada je re o kulturama potpuno odvojenim me usobno. Rezultati koje kandidatkinja postiže mogu se upisivati u podru ja razli itih humanisti kih nauka, i biti oslonac daljim radovima kako u domenu nauke, tako i u domenu kriti kih i kustoskih praksi.

Stoga je ovaj rad zna ajan i zbog uspostavljanja novog nau nog diskursa u domenu teorije umetnosti, ali i zbog potrebe razvijanja metoda istraživanja razli itih kontekstualizacija umetni kih praksi, te nalaženja adekvatnih okvira za njihovu interpretaciju.

Na osnovu svega izrečenog komisija smatra da je Jasmina Gavrankapetanović Redžić, teorijski uspešno postavila svoju tezu u multidisciplinarno polje teorije umetnosti, studija kulture, kulturne politike i kulture sećanja, odredila precizno svoj predmet istraživanja, postavila naučno i istraživački relevantna pitanja, izabrala odgovarajući metodološki okvir, proučila značajnu literaturu te integrisala i svoja sopstvena istraživanja i životna iskustva u analizu i interpretaciju politika sećanja iskazanih kroz prakse savremenih vizuelnih umetnosti.

Predlažemo stoga Veću interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti i Senatu Univerziteta umetnosti u Beogradu da ovaj referat usvoji i omogući dalje sprovođenje Zakonom predviđene procedure za odbranu doktorske disertacije.

Komisija:

dr Dubravka Stojanović, red. prof. Filozofskog fakulteta

dr Nikola Šuica, redovni profesor FLU

dr Nevena Daković, red. prof. FDU

dr Miško Šuvaković, redovni profesor FMU

dr Milena Dragičević -Šešić (mentor), redovni profesor FDU